

Opis źródła:

W XVII i XVIII wieku głównym celem podróży edukacyjnych polskiej szlachty i magnaterii był Paryż. Młodzi podróżnicy zwiedzali miasto oraz docierali na dwór władców Francji, opisy Wersalu pojawiają się na kartach wielu dzienników podróży i pamiętników tej epoki. W dniu 25 sierpnia 1753 roku pałac w Wersalu odwiedził młody podróżnik pochodzący z Inflant, Józef Jerzy Hylzen (1736–1786), syn wojewody mińskiego Jana Augusta i Konstancji z Platerów. Po ukończeniu edukacji domowej w latach 1752–1754 odbywał on podróż edukacyjną, w trakcie której przebywał we Wiedniu i Paryżu, w stolicy Francji pobierał prywatne lekcje u wynajętych nauczycieli ucząc się jazdy konnej, tańca, rysunku i szermierki. Młody Hylzen w czasie całej podróży spisywał dziennik, na jego kartach znalazł się również opis wizyty w Wersalu.

Miejsce wydania:

J. Hylzen, *Juozapo Jurgio Hilzeno 1752–1754 metų keliones dienoraštis. Dziennik podróży Józefa Jerzego Hylzena z lat 1752–1754*, wyd. J. Orzeł. A. Pacevičius, S. Roszak, Wilno 2013, s. 193–194.

Miejsce przechowywania źródła:

Dzieł rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego.

Tekst źródła:

„25 sierpnia [1753].

W dzień świętego Ludwika z rana był u nas JMP Michałowski – wyjeżdżający do wód mineralnych de Plombier w Lotharyngy. O 8 jechaliśmy do Wersalu, gdzie bardzo dobrze przyjęci byliśmy przez JMX Radomińskiego – królowej JejMC spowiednika, który nas na obiad zatrzymał. Tam między innymi znajdował się JMP Jakubowski – pułkownik. Z nim oglądaliśmy po obiedzie apartamenta, przez które przechodził król i królowa, delfin etc., idący do kaplicy na nieszpór. Pokoje są najprzedniejszego gusta, najbardziej galeria, przez którą przechodził poseł turecki, kiedy miał od terażniejszego króla publiczną audiencję. Na górze są wyrażone wszystkie batalie wygrane przez Ludwika XIV. Prospekt z galerii na ogród bardzo piękny. Potem byliśmy w ogrodzie niewypowiedzianie wspaniałym i wielkim, skąd facjata i struktura tego pałacu najprzedniejszego najbarziej prezentuje się. Widziałem potem różne kaskady, fontanny etc. jednostannej piękności. O 9 król jadł publicznie. Dla wielkiego ludzi ścisku być nie mogliśmy, lecz pożegnawszy JMX spowiednika królowej JejMC, do Paryża powróciliśmy”.

Słowniczek pojęć:

Jmx Radomiński – Jan Radomiński (1687–1756), jezuita, filozof, teolog, wieloletni spowiednik Marii Leszczyńskiej.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jak Józef Hylzen relacjonuje wizytę w Wersalu? Na jakich elementach tej wizyty kładzie nacisk w swoim opisie?
2. W jakich latach powstawała rezydencja Ludwika XIV w Wersalu?
3. W którym roku Wersal stał się oficjalną rezydencją króla Francji?
4. Kto zaprojektował ogrody wersalskie?
5. Jacy architekci pracowali przy projekcie pałacu w Wersalu?
6. Do jakiego pomieszczenia odnosi się wzmianka o galerii, w której „Na górze są wyrażone wszystkie batalie wygrane przez Ludwika XIV”?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jakie inne pałace we Francji powstawały na wzór rezydencji w Wersalu?

Literatura pomocnicza:

Bratuń M., *„Ten wykwinny, wykształcony Europejczyk”. Zagraniczne studia i podróże edukacyjne Michała Jerzego Wandalina Mniszcha w latach 1762–1768*, Opole 2002.

Kucharski A., *Theatrum peregrinandi. Poznawcze aspekty staropolskich podróży w epoce późnego baroku*, Toruń 2013.

Markiewicz A., „Różne sztuki wód” i Bernini. Wersal Ludwika XIV w relacjach polskich podróżników (1661–1715), „Modus. Prace z Historii Sztuki”, XX, 2020, s. 99–113.

Orzeł J., *Kręgi towarzyskie Józefa Jerzego Hylzena w czasie jego europejskiej peregrynacji (1752–1754)*, [w:] *Staropolskie podróżowanie*, red. B. Rok, F. Wolański, Kraków 2016, s. 315–322.

Orzeł J., Wróbel Ł., *Józef Jerzy Hylzen (1736–1786) jako przedstawiciel elity inflanckiej. Studium początków kariery magnackiej*, [w:] *Spółeczeństwo a elity. Spółeczeństwo Staropolskie. Seria nowa*, t. 5, red. A. Karpiński, I.M. Dacka-Górzyńska, Warszawa 2018, s. 167–181.

Polski Grand Tour w XVIII i początkach XIX wieku, red. A. Roćko, Warszawa 2014.

Rostworowski E., *Hylzen Józef Jerzy*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 10, 1962, s. 128–129.

Wróbel Ł., *Józef Jerzy Hylzen: studium kariery magnackiej w XVIII wieku*, Toruń 2022.

https://www.wilanow-palac.pl/tura_kawalerska_jozefa_jerzego_hylzena_1752_1754.html

https://www.wilanow-palac.pl/inflancka_rodzina_hylzenow.html

[https://www.wilanow-](https://www.wilanow-palac.pl/lekcje_fizyki_eksperymentalnej_opata_jeana_antoine_a_nolleta_oczami_polskiego_szlachcica.html)

[palac.pl/lekcje_fizyki_eksperymentalnej_opata_jeana_antoine_a_nolleta_oczami_polskiego_szlachcica.html](https://www.wilanow-palac.pl/lekcje_fizyki_eksperymentalnej_opata_jeana_antoine_a_nolleta_oczami_polskiego_szlachcica.html)

Najważniejsze cezury:

Rok 1753 to końcowy okres rządów Augusta III (1733–1763).

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz